

Prevara.

Spisal Ivo Trošt.

esen je zagospodovala v deželi. Povsod so začeli šolo. Nad dober mesec so otroci že okušali šolske sladkosti, dočim je zunaj sijalo jesensko sonce, in so ljudje otrsali pozna jabolka in zobali sladko grozdje, ki se je kar prijemalo prstov. Toda kaj so hoteli otroci? Prva in edina zapoved je: Uči se! Vse drugo pride pozneje. In vendar se je tako lepo smehljalo nagajivo solnčece skozi okno v šolo. Nalašč je dražilo vedoželjne, nemirne glavice. »Aha! Šlek-šlek! Jaz sem pa zunaj in vi znotraj. Tu je lepo, o kako krasno! Šlek-šlek!« — Mladenov Zorislav bi bil najrajši skočil iz klopi, zdrvil za solncem iz šole in nagnal nagajivca s kamenjem in pokrcelji, da bi se skrilo. To bi mu pokazal: šlek-šlek! Tam za oblaki naj strže korenček luni ali pa zvezdam, če jih je kaj.

Tega seveda Zorislav ni smel storiti, dasi ga je solnce jako dražilo s svojimi žarki. Naslednji dan pa ni bilo solnca. Menda je zaspalo ali je pa šlo drugam dražit marljive glavice v šoli. Zato je bilo zunaj mežavo, in dež je rosil razmazano blato ob cestah, kakor da ga namerava še povečati in z njim namazati ves svet, onečediti itak mrtvo prirodu. Po širnem svetu je bil na pomudo pravi železni dolgčas. Ako je bilo ob lepem vremenu v šoli pusto, bi se ob deževju Mladenov Zorislav zjokal kar na najdebelejše solze. Le en dan, en sam dan da bi se vrnile počitnice! Tako si je želel natihem ter zdehal glasno, za njim pa še sto drugih.

Niti pečen kostanj doma mu ni zbudil lepših misli.

Pa je res zasvetil tisti veseli dan.

Prosto, prosto! Nič šole, jutri nič šole, nič maše! Prosto, samo prosto! Še preveč nenadoma je došel tisti dan, in Zorislav ni utegnil niti premisliti

dovolj mirno, kako bi ga uporabil bolj s pridom in pa tako, da se ne bi kesal kdaj pozneje, češ: lahko bi ga bil obrnil bolje! Že spotoma iz sole je napravil sto in sto načrtov, kako in kaj bi, pa jih je prav toliko zopet zavrgel. V tako zadrego ga je spravil ta zaželeni prosti dan. Pa naj bo, da bi bilo le lepo vreme!

Marljivemu Zorislavu je pomagal oče iz zadrege. Saj so vsi imeli dečka radi, vsi so bili ponosni na njegov napredek; ponašal se je z njim — natihem in nasamem — tudi Zorislav. Zato se je prav srčno razveselil, ko je zvedel, da se popeljeta z očetom zjutraj zgodaj v Branico k teti v goste. Imeli so pri teti tudi sina Franceta, ki je hodil v šolo. Kdo bi se ne veselil trenutka, ko pokaže tovarišu in ostalim sorodnikom, kaj ve, kaj zna! In teta gotovo pohvali svojega nečaka. Saj je često tudi stric vprašal Zorislava to in ono, ko je bil pri Mladenovih; hvalil je pa najrajši svojega Franceta. Naj ga le hvali tisti muhasti stric tistega Franceta, saj hvali vsak berač svojo malho. Ali teta, očetova sestra, se gotovo vzradosti svojega nečaka. Oh, teta, ki je rekla oni dan, da ima Zorislava tako rada! Trdila je, da vedno misli kakor da bi bil njen France. Ali France pa ni in ne mara biti priden.

To je dostikrat čul Zorislav tudi doma, ko so govorili o braniških sorodnikih, čul tudi, da je stričeva hvala o Francetu — prazna. Oče njegov je bil to nekoč povedal stricu na glas, pa mu ni bilo všeč in trdil je, da ne verjame. Naj le trdi, kar hoče in verjame, če hoče magari, da je gos žirafa; prav kmalu bo videl, da zna Zorislav vse boljše, o, pa koliko boljše. Če bo le hotel pokazati? Kako čita in kako piše! A-a! — Nič! Najbrže ne bo hotel. Stric naj le hvali na vse pretege tistega zamazanega Franceta, ki ne zna niti stati spodobno.

Deček se je tembolj veselil tetinih rožičev, laških fig, kostanja, suhega grozdja. Morda se slednjič zasveti v pesti celo kaka dvojčca — za šolske potrebščine; gotovo! Le pridi skoraj, zasveti, veseli, prosti dan, daljni odmev daljnih počitnic!

*

In res se je kmalu prismehljal izza gore, z njim pa tisto nagajivo solnčece. Zorislav se mu je molče režal naravnost v polno lice. Prav nič ni manjkalo, pa bi mu bil zabrusil v povračilo: »Šlek-šlek-šlek. Jaz se popeljem v Branico k teti, ti pa nimaš tete, ti ostaneš lepo doma. Šlek-šlek! Doma, doma za pepelom, če imaš tudi zlato lice in zlate lase!« — — A tega ni očital Zorislav prijaznemu solncu. Zdelo se mu je, da bi ga užalil in pa da bi bilo tako maščevanje premalo moško zanj, ki se vozi z očetom in tudi že nekaj zna.

Konjič je prhal veselo, ko so se vozili tja, prhal še bolj veselo, ko so se vozili proti večeru nazaj domov. Kaj domov? Tako brž domov? Ali se je tako mudilo? Da, mudilo, mudilo! Celo solncu se je mudilo spat za sinje morje, tistemu radovednemu solnčecu, ki je pokukalo za Zorislavom v Branico, ali ga ni tam nihče razžalil. Tudi solncu se je mudilo počivat v

svoj kristalni grad, pa je vendar dečku — strgalo korenček: Šlek-šlek! Deček ga pa ni videl, ni utegnil gledati. Strmel je v daljni svet, v daljnje gore, ožarjene z rdečim svitom, v krvavo obrobijene oblake, kopajoče se v večerni zarji. Strmel je Mladenov Zorislav v vrsto neljubih dogodkov, ki so se danes odigrali pred njim, in kjer je pomagal on sam prav kakor v sanjah. Da, sanje! Ko bi bile samo težke sanje, ki se jih iznebi človek, ko si pomanе oči in zagleda po dolgi noči svetlo jutro. Toda te sanje so nepobitna resnica. Le smej se, solnček, in hiti spat! Zorko se ne more smejeti s solzami v očeh . . .

Mladenov Zorislav je bil namreč popolnoma pozabil svoj sklep: Nalašč ne bom maral pokazati, da znam vsega več in vse bolje kakor stričev France. Zgodilo se je, da je hotel Zorko nalašč dokazati, za koliko je boljji kot njegov braniški bratranec. Kaj bi se bal?

Junaško je stopil k ognjišču, kjer sta sedela po kosilu oče in stric ter kramljala o svojih otrokih, o šoli in napredku. Dolgo so iskali primerne knjige, ki bi iz nje čital Mladenov Zorislav in s tem izrazilo podrl stričevo trditev, da zna France bolje. Ničesar niso mogli dobiti. Tedaj dotiplje Zorislav v žepu neki papir in ga sramežljivo, vendar dovolj očitno stisne v pest, da sta ga lahko videla oče in stric. Kmalu je bil razgrnjen usodni papir na oglu ognjišča in na njem »Ta sveti, zlati očenaš, ki ga je molil Jezus naš . . .« Zorislav ga je prepisal od nekega součenca in ga je sedaj moral prečitati.

Oči so se mu blestele zmagovito, in glas mu je donel razločno, junaško, kolikor si je mogoče misliti, da more sedemletni ali osemletni dečko, kakor je bil Zorislav. Ni pa še prispel prav do polovice, ko ga prestreže stric: »A-a-a! Kaj to? To ni še nič. Naš zna bolje, pa še veliko bolje. France bere tako razločno kakor če bi tfl lešnike ali orehe«.

Deček se je ozrl radovedno, kje je France, ki zna vse izvrstno, a Franceta nikjer. Ugledal je samo »Zlati očenaš« v rokah brezobzirnega strica, ki je motril s strokovnjaškim očesom njegovo pisavo. Zorislav je vedel, da pisava res ni vzorna; saj pa tudi ni pisal za druge, marveč zase, da je nosil pri sebi »Zlati očenaš« in ga lahko dal prepisati drugim — za odpustek, kakor ga je zagotavljal konec dolge molitvice. Danes je bil ta očenaš vzrok njegovega poraza. Vedel je, da stric, ki ni imel mrvice hvale za njegovo sicer vzorno čitanje, ne pohvali niti njegove pisarske nespretnosti. Ni se čudil, ko je slišal: »Pa tudi piše naš lepše, veliko lepše, kaj bi se menil?«

S tem je bilo Zorkove slave najžalostnejši konec. Stric je bil odlikovan svoje dni pri vojaki — sloveč podčastnik — s srebrno svetinjo za osebno hrabrost, in to je zmoglo več nego vsa zatrdila očeta Mladena, da bi bilo pač potrebno primerjati pisavo obeh dečkov. Vse nič in zopet nič. Stričeva je obveljala, čeprav je kimala tudi teta, da bo fant žalosten, ker mu nečejo priznati, da je tudi on priden, jako priden. Teta ga je celo pritisnila k sebi in mu pogladila lase s čela; Zorislav si je pa mislil: »Ko bi bil sedaj-le pri svoji mami, o, kako bi se zjokal.« Tako pa — peko zamorjene solze huje kot žerjavica njegovo užaljeno srce. Pekla ga je tudi dvojča, ki mu

jo je potisnila v žep teta. Zastran tega so se mu zdele grenke tudi tržaške fige in pusto suho grozdje. Posušeni breskvini krljci so mu bili suha goba, sorodnik France živa napota in stric — uničevalec njegovega veselja, njegovega ponosa. — Prav grd hudobni angel-uničevalec.

Ti dan, veseli, prosti dan — kako si prevaril Mladenovega Zorka. Toliko krivice ni pretrpel vseh osem pomladi, odkar je na svetu. Oče pa mu je dejal: »E, veš, Zorko, ta-le stric — čuden stric.« Potem je počil očetov bič, in konjič je poskočil veselo . . . Šlo je, šlo kakor blisk iz Branice, s kraja Zorkove nesreče.

»Kje je bil pa France?« vpraša deček spotoma, da bi pokazal očetu srčno bol. »Potepal se je ves umazan in raztrgan. Videl sem ga gori za hišo pri ribniku z drugimi otročaji.«

»Pa res zna vse takointako — vse boljje?«

»A, kaj še? Saj sem videl njegove čačke. Vse je le stričeva samohvala. Le verjemi in vedi, da ljudje često lažejo zato, da prikrivajo lastne slabosti. Ali se hočeš zato prepirati z njimi? Zaman trud. Kdo bi se tudi boril z neumnostjo.«

*

Konj se je ustavil na domačem dvorišču, a Zorkova bol se ni poglobila. Zdelo se mu je še več dni pozneje, da je razmazano po vsem svetu samo blato. Tisto noč po prihodu iz Branice ga je šele proti jutru objel spanec ter mu vnovič pokazal neiskrenega strica in razcapanega Franceta v ribniku s kalno vodo. France mu je priznal v sanjah, da je komaj eden slabejših učencev domače šole. Tedaj je šele dahnil olajševalno in se obrnil na drugo uho. Bil je že velik dan, ko se je prebudil. Pogledal je okolo sebe in srčno obžaloval, da ni svet pač tako lep kakor pred njegovim pohodom v Branico.

Samo en dan tolika prememba!

Učeni Mihec.

Spisal E. Gangl.

Ihčev stari oče je imel v sobi na polici vse polno knjig, majhnih in velikih, debelih in drobnih. Ker je bil že jako star, ni bil za nobeno težko in naporno delo. Da se pa ni dolgočasil, je prebiral svoje knjige, majhne in velike, debele in drobne. V mladih letih je bil vojak. Tam se je tudi priučil čitanju in pisanju. In tako je bil v vasi med onimi redkimi očanci, ki so znali knjigo prav držati v rokah. — To je vedel tudi Mihec. In kako bi ne vedel tega? Ni bilo skoro dneva, da ni prišel ta ali oni sosed k njegovemu staremu